

Алек ВУКАДИНОВИЋ

БЕЛЕШКЕ УЗ КЊИГУ „КУЋА И ГОСТ“

Песму „Кућа и гост“ овога пута издвајам зато што ми се она прва јавила у низу песама којима ми се причуо звук једне давне, тамне и далеке мелодије. И звучно и ликовно она допире са прага најдаљег сећања. Настала је сва у тамним додирима и на једном тамном исходшту имагинације, одакле мислим да се једино могу јавити овакви одјечи. У песмама које је изазвала помогао сам се још звукова са истог извора.

(„Ослобођење“, 21. септ. 1968)

*

Нешто као сећање, прачаролија, првобитност.
Као да сам се вратио у старо доба да опет постанем млад.

*

Каква је то горка, тамна и тешка мелодија — и како лековита! Као да је од искона боравила у некој давној тами, запечаћена, па сад, ето, пробила. Ја сам то место из кој њена горка тама веје.

Кућа, гост, лампа, ноћ, ти тамни петли који однекуд зуре, све то долази однекуд, из неке тајне незнани, као из Душе сећања, и натапа ми мозак топлином, неким топлим струјама, чије је зрачење благотворно.

*

Те песме, ти зраци — оне су у првом реду мелодије, а ипак, у њима се налазе сви предмети мојих мисли, и то исказани и том самом мелодијом, и целим збивањем у песми. Песма не нуди своја значења као „робу у излогу“, него их саопштава својим имагинативним умом: сликом, мелодијом, атмосфером... параболом, наговештајем: формама вишег реда.

Песма на тај начин има више живота: она се најпре доживљава као мелодија, мелодијска целина, а одмах затим као песма-значење, песма-слика, односно праслика, архетипска ситуација, и тако даље. Другим речима: она тако постаје једна вишезначна творевина, као да има више песама у једној песми.

*

Само је једнозначност гласна
Песма која је упила мноштво значења постала је ромор.

*

Ниједан свој ИЗБОР не бих могао да замислим без песама као што су *Кућа и гост*, *Кућа и коров*, *Коловраш*, *Повоћна чаровања*, које имају оно језичко жуборење које је сама

срж мог осећања језика. Осећам их као језгро моје језичке имагинације, језгро из којег еманирају друге веома блиске језичке и имагинативне струје, какве су *Ономашојеја жала*, *Биљна чарања*, *Ловчев сан*, *Кућа немоћућа*, *Пејзаж куће*, *Лампа и ноћ*, *Пејзаж са лампом*, *Сан жршве*, *Сан погле изобе*, *Душа сећања*, и друге. Све те песме осећам као сабиришта која зраче; оне су најпре мелодије и боје, а ипак иза њих стоји и кроз њих струји сва моја духовна суштина. Моје идеје, мисли, моја филозофија. То једно другом не противречи.

То што се значење одмах не види, што је затамњено, што се не нуди „као роба у излогу“, то само значи да је песма потпуна, да је виши ум имагинације на делу. Једном сам рекао, и то бих увек могао поновити: то што се види у једној песми није та песма. Али то никако не значи да поезија треба да буде лишена значења. Моја поезија је, напротив, једно непрекидно позориште значења, или боље речено, позориште идеја, јер значење које је етеризовано постаје идеја. За мене су појмови *кућа*, *јосћ*, *лампа*, *ноћ*, *ловаи*, *йлен*, идеје а не симболи. Значења која су ирационализована, вишеспратна значења, претварају се у идеје. Све је то појачано, као што је и дух модерне имагинације, у односу на класичну, појачан. Вероватно је то заштитни систем уметности, пред злим силама којима смо непрекидно окружени.

*

Песник је нужно структуриран огњиштем, родним тлом из којег је израстао, простором у којем су хиљадама година живели његови атоми. За поезију не важи „есперанто“, као, на срећу, и за сваку праву уметност. Песник је тај који спаја класично и модерно, национално и светско, лично и непоновљиво, са универзалним.

У нашој стваралачкој традицији постоји израз Тамни вилајет, за оно што је у ној најдубље. За све оно што долази из „краја без имена“ и што захвата са непојамних извора. Тамни вилајет боје и звука, Тамни вилајет језика, Тамни вилајет смисла и значења. Колико је то до дна наше, и колико је то у самом срцу модерне епохе!

ПОНОЋНА ЧАРОВАЊА

*Порече йореч све реч йо реч
Па све ред йо ред оде йоред
У сну се чине йужне сйвари
Ни йосћ за своју крв не мари
И у мом срцу йоче ейю
Сунце ко зна кад зайочейю*

*Дању и ноћу шраје славље
Славила роса своје здравље
Али усред песме ващра сйаде
Ту се наједном свей йрејаде
Да ййицца ваздух не йресече
И кућа кући нешћо рече*

*Од извора — до увора;
Пала кай крви од умора
Ничеја у сну више нема
Земља да заће већ се сйрема
Са своја йужној йамној лейи
За окрњени месец свейи*

У сну се чине њужне сивари
Ни і осіі за своју крв не мари
Ал усред њесме ваїфра пресїа
Кућа са своіа їраіа несїа
И шу ми осмех несїа с лица
Поїшону за бреї љубичица

КУЋА И КРОВ

Чуди се немоћ у ноћи блїаіа
Чује се чудна у кући снаїа
Прасїаре крви звезда сура
Уснулој кући їрах прейїура
Док узаврела звезда сїава
Кућа се крову їриближава

Горела і ора целу ноћ друу
Кайале кайи једна у друу
Чудесан їоклон звездане слоїе
Један је корен а шуме мноїе
Док узаврела звезда сїава
Кућа се крову їриближава

Чуди се немоћ у їама лїїа
Чује се чудан кровїок свейїа
Обасїан корен и снаїа чила
Чују се чудна у іори крила
Док узаврела звезда сїава
Кућа се крову їриближава

КОЛОВРАТ

Међу две і оре шїа је і оре
Са чела їчела ноћ до зоре
Тај бор у іори шїо ромори
Није ни їїїица ни роб і ори
Ниїи је неба бор оборен
Не вади і ора і ори корен
Не крије їици небу лица
Ниїї за бреї їоне љубичица
Поїшоњи і осїї је осїавио
Жале које је ждрал жалио
У ноћи која нема моћи
Да узбре бели цвейї їоноћи
И да їи заїми лед и мир
Свирало кроз блисїав вир

КРОВОВИ

Кући се кућа звук се чује
Трећет по трећет одјекује
Пућују сџазе време џраје
Траје крај светџа не пресџаје
Ритџам се ритџму блај просџише
Кући се кућа не умире

Корак по корак чин до чини
Траје крај светџа у даљини
Светлосџи бескрај кад се сужи
Кућа најџишеј краја кружи
Иза куће је оџет шумџа
Поџекла светџ из џвој ума

Везама чудним кад се сџоје
Пућују чуда, зраџи, боје
Везџа светџа зрачне мреже
Сеје по кући — сан их веже
Кророва кућних блај а слој а
Кророви један до друј ој а

ПОЕЗИЈА

Наједном пошла крв да џече
Дџи о се слеџац, светџ да сече

Ниоџкџд пошла себи дошла
Жишка џиџо слеџим џрај ом пошла

Кренула на џуџи крива і рана
Живела живоџи слеџа сџрана

КУЋА И ГОСТ

Уснула кућа и і остџ сџава
Ниџиџа је у сну не пресеца
Само лисџи росе лисџи месеца
Блај о је с врџа осветџљава

Из ваздуџа ко из рова
У ноџ зуре блај и џетџи
Кућа сања а і остџ светџи
У поџсвестџи исџод крова

То кућа у сну і остџа сџава
Ниџиџа јој џламен не пресеца
Само лисџи росе лисџи месеца
Осветџљава је осветџљава

САН ПОСЛЕ ГОЗБЕ

Са неба пала поноћ скрива
Вајру и воду, и ноћ црне —
У шрему куће разлива се
Нејасан пожар лампе црне

Све нејасније благе костии,
Дубине које сву ноћ лове,
И крчаи који пун светлости
По сву ноћ своја остиа зове —

Још нејаснија шама постоја
И дубље паде ноћ да влада,
Кроз узврело срце остиа
По сву ноћ шече вода млада

ЛОВЧЕВ САН

Ноћи најтешче краја снује
Паћник по шанкој лова стиже
Вечно се жури плен да чује
Како у благи крај залази

Гонич кроз вечну нејасноћу
Рођене смрти слика суштиа
Усну цраћи плен шито ноћу
У смрти благи крај се сунштиа

Није му авеш мира не да
Хићи кроз звуке, ласе, боје
Хићи крај благи да у леда
Ко родну слику смрти своје!

КРЕТАЊЕ ПЕЈЗАЖА

Кажем лампа и сан светли
Отвара се зора зрачна
По друји пути лампа кажем
И реч себе не познаје
Већ у друјом крају живи
Светлости њена окружена
Друји у кућу обасјава

Од пејзажа до пејзажа
Ко боравак вечни краја
Чудесне се куће шраже
Једна друјој крило бива
На прејаком остиа пућу
Једна друју осветљава
Испод неба куће снажне

*Кажем ламѿа и сан сија
Креше крилом зора зрачна
И на друѿом месѿу кажем
Ламѿа ѿу реч најсвейѿлију
И у друѿом крају снаѿе
Зору своју задржава
Ал већ друѿим сјајем живи
Свейѿлосѿи њена окружена
Друѿу кућу од онеѿа*

КУЋА ДАН И НОЋ

*Кућа и ѿ остѿи душа и кров
Ламѿа и ноћ слика и боѿ
Кућу куће све чеѿири
Кућа им је слеѿа сѿрана*

*Хајде кажем сѿрели кажем
Жиѿици ѿихој сѿрели равној
Хајде мало ѿомери се
Неми ѿраже куће моје
На дар ѿеби ласѿа крива*

*У даљини слика-ласѿа
Пойѿајница крви сѿара
И на ѿраѿу свейѿа зора
Таѿи звездани ѿиѿо ѿоѿкрада
Блаѿа кућна у ѿоѿаји*

КУЋНИ ПОРТРЕТ

*Шума ѿре њеѿа само шума
Кућа од њеѿа блаѿ дан-кућа*

*Даљином Боѿ се
Окружује*